

Sygn. akt II PK 288/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa J. K.
przeciwko Publicznej Szkole Podstawowej w L.
o ustalenie i zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 grudnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w E.
z dnia 30 stycznia 2015 r., sygn. akt IV Pa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w E. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w E. z 30 stycznia 2015 r.,
wydanego po rozpoznaniu apelacji powódki J. K. i pozwanej Publicznej Szkoły
Podstawowej w L. zostało sporządzone w trybie art. 328 § 1¹ k.p.c. w związku z art.

387 § 2¹ k.p.c. Sprawa poza częścią umorzoną (ugodzoną i ograniczoną) obejmowała spór o datę końcową zatrudnienia, o wynagrodzenie za wrzesień 2012 r. i o nagrodę jubileuszową za 35 lat pracy.

Sąd pierwszej instancji – Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z 25 lipca 2014 r. uwzględnił żądanie ustalenia, że stosunek pracy powódki z pozwaną, nawiązany 10 września 1979 r. rozwiązał się 31 sierpnia 2013 r. Sąd zasądził też powódce wynagrodzenie za wrzesień 2012 r. z odsetkami. Natomiast oddalił żądanie nagrody jubileuszowej. Orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy w E. wyrokiem z 30 stycznia 2015 r. w części uwzględnił apelację powódki i pozwanej.

Na rzecz powódki wyrok Sądu pierwszej instancji został zmieniony przez zasądzenie odsetek od wcześniejszej daty od wynagrodzenia za wrzesień 2012 r.

Z apelacji pozwanej Sąd zmienił orzeczenie dotyczące daty końcowej zatrudnienia i ustalił, że stosunek pracy rozwiązał się 30 września 2012 r.

Dalej idące apelacje zostały oddalone.

Sąd Okręgowy zmienił odpowiednio orzeczenia o kosztach postępowania i orzekł o kosztach za instancję odwoławczą.

Skargą kasacyjną powódka zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w części, „tj. w zakresie punktu pierwszego tiret pierwszy, w którym Sąd II instancji zmienił wyrok Sądu I instancji w pkt. 1 w ten sposób, że ustalił, iż stosunek pracy powódki z pozwanym nawiązany na podstawie umowy o pracę z dnia 10 września 1979 r. rozwiązał się z dniem 30 września 2012 r. oraz w zakresie punktu drugiego w części oddalającej apelację powódki w pozostałym zakresie”.

Powódka zarzuciła naruszenie przepisów postępowania: 1) art. 378 § 1 k.p.c. przez rozpoznanie sprawy poza granicami apelacji i uznanie, że Sąd pierwszej instancji naruszył art. 321 § 1 k.p.c., podczas gdy zarzut naruszenia tego przepisu nie został podniesiony w apelacji pozwanego; 2) art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 466 k.p.c. w związku z art. 193 § 1 k.p.c. przez zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji wskutek uznania, że Sąd orzekł ponad żądanie powódki, podczas gdy na rozprawie 18 lipca 2014 r. powódka zmieniała powództwo, co odzwierciedla protokół rozprawy; 3) art. 378 § 1 k.p.c. przez nieustosunkowanie się do zarzutu powódki, iż Sąd pierwszej instancji

bezprawnie oddalił jej wniosek w zakresie nagrody jubileuszowej i skapitalizowanych odsetek za zwłokę w wypłacie nagrody; 4) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez brak uzasadnienia podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia w zakresie oddalenia apelacji powódki w pozostałym zakresie, tj. w zakresie nagrody jubileuszowej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). W szczególności w odniesieniu do daty rozwiązania stosunku pracy pozwana zarzuciła naruszenie art. 20 ust. 3 Karty Nauczyciela. Sąd niezasadnie orzekł na podstawie art. 321 § 1 k.p.c. czym dopuścił się także naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. Sąd bezpodstawnie zmienił wyrok bowiem przeoczył, że doszło do zmiany żądania przez ustalenie rozwiązania stosunku pracy z końcem sierpnia 2013 r. Ponadto zarzut powódki w apelacji dotyczący nagrody jubileuszowej nie został w ogóle wzięty pod rozwagę. W uzasadnieniu wyroku nie można znaleźć żadnej wzmianki odnoszącej się do tej kwestii.

Pozwana wniosła o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi uzasadniają uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w części zaskarżonej, która obejmuje dwa żądania główne, czyli ustalenie daty końcowej zatrudnienia i nagrodę jubileuszową, ale także pochodne czyli koszty procesu.

Zakres uchylenia przedstawia część końcowa uzasadnienia.

Skarga jest zasadna z następujących przyczyn. W protokole rozprawy z 18 lipca 2014 r. jest zapis o treści: *„Powódka wnosi o ustalenie daty rozwiązania stosunku pracy na dzień 31 sierpnia 2013 r., tj. z końcem roku szkolnego 2012 – 2013 r.”*.

Niezasadnie zatem przyjęto w zaskarżonym wyroku, iż Sąd pierwszej instancji orzekł z naruszeniem art. 321 § 1 k.p.c. Sąd pierwszej instancji ustalił, że stosunek pracy rozwiązał się 31 sierpnia 2013 r. Sąd Okręgowy zmienił to rozstrzygnięcie i ustalił, że stosunek pracy rozwiązał się 30 września 2012 r.

Jeśli pozwana nie zarzucała w apelacji naruszenia art. 321 k.p.c., to trudno przyjąć, aby zarzut skargi naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. był trafny. Przepis ten ma

znaczenie w postępowaniu kasacyjnym, gdy sąd drugiej instancji pomija zarzut strony skarżącej (poprzednio apelującej) dotyczący naruszenia tej regulacji.

Ponadto Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji. W sprawie apelacji wniosły obie strony. Skoro pozwana w apelacji kwestionowała datę końcową zatrudnienia, to Sąd drugiej instancji mógł orzekać w granicach takiego zaskarżenia.

Inną kwestią jest to, czy zasadnie orzekł w zakresie daty końcowej stosunku pracy, przyjmując za podstawę jedynie art. 321 § k.p.c. Jest to przepis prawa procesowego. Data końcowa zatrudnienia wymaga natomiast rozważenia kwestii materialnoprawnych. Poprzestanie na art. 321 § 1 k.p.c. było więc niezasadne. Przede wszystkim można założyć, że nie było uprawnione, albowiem było sprzeczne z wskazaną zmianą żądania, którą ujęto w protokole rozprawy z 18 lipca 2014 r. Odnotowano ją również w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji, w którym podano, *„że powódka wniosła o ustalenie daty rozwiązania stosunku pracy na dzień 31 sierpnia 2013 r., to jest z końcem roku szkolnego 2012/2013”*.

Konkludując, art. 321 § 1 k.p.c. nie uzasadniał zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji i sam w sobie nie dawał podstawy do ustalenia, że stosunek pracy uległ rozwiązaniu z końcem września 2012 r.

W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 466 k.p.c. w związku z art. 193 § 1 k.p.c. obecny skład aprobuje wykładnię, że pracownik działający bez adwokata lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie pierwszej instancji ustnie do protokołu zmianę żądania (por. w tej kwestii wyroki Sądu Najwyższego z 5 listopada 2015 r., III PK 25/15 i z 26 lipca 2016 r., II PK 193/15).

Spór jest więc dalej aktualny w odniesieniu do daty końcowej zatrudnienia, oczywiście zważając na uprawomocnienie się rozstrzygnięcia w określonym zakresie w dotychczasowym postępowaniu.

Również druga część zarzutów skargi kasacyjnej, odnosząca się do nagrody jubileuszowej, uzasadnia orzeczenie kasatoryjne. Strona ma prawo do rozpoznania sprawy przez sąd, które obejmuje także postępowanie przed sądem drugiej instancji (art. 45 ust. 1 i art. 176 ustawy zasadniczej). Prawo to jest naruszone, gdy Sąd w uzasadnieniu wyroku w ogóle nie odnosi się do żądania o którym rozstrzyga. W tym przypadku do apelacji żądającej zasądzenia nagrody

jubileuszowej, której żądanie w ocenie skarżącej niezasadnie zostało też oddalone przez Sąd pierwszej instancji. Brak uzasadnienia nie pozwala na kontrolę kasacyjną i stanowi fundamentalny brak rozstrzygnięcia o żądaniu (sprawie o nagrodę jubileuszową).

Rozstrzygnięcie apelacji (sprawy) ma swe odbicie w treści uzasadnienia wyroku. Stanowi ono konieczny element wyroku, na który składają się zasadniczo fakty i prawo, a w odniesieniu do uzasadnienia sądu apelacyjnego także ocena zarzutów apelacyjnych w zakresie zaskarżenia.

Nowa regulacja polegająca na utrwaleniu uzasadnienia wygłoszonego po ogłoszeniu wyroku (art. 328 § 1¹ k.p.c. w związku z art. 387 § 2¹ k.p.c.) nie zwalnia z reżimu należytego uzasadnienia wyroku sądu. Jej cel jest pragmatyczny lecz nie kosztem wymaganych elementów uzasadnienia wyroku. Uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji wygłoszone na podstawie art. 326 § 3 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. powinno zawierać wszystkie elementy wskazane w art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1, z uwzględnieniem art. 387 § 2¹ (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 2015 r., III CSK 237/15).

W uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego w E. z 30 stycznia 2015 r., do którego skierowano skargę brak jest właściwego zarysowania treści sporu, argumentacji i zarzutów stron, odpowiednio również na etapie apelacyjnym. Uzasadnienie wyroku zdominowało przedstawienie rozliczenia kosztów, natomiast brak jest pełnych ustaleń faktycznych i ocen materialnych, w tym całkowicie w odniesieniu do żądania nagrody jubileuszowej.

Zważając na powyższe należało uwzględnić wniosek skarżącej o uchylenie w trybie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Zakres orzeczenia kasatoryjnego obejmuje rozstrzygnięcia zawarte w wyroku Sądu Okręgowego:

1) w punkcie I tiret pierwsze, czyli w odniesieniu do daty końcowej stosunku pracy;

2) w punkcie II w części oddalającej apelację powódki w pozostałym zakresie, czyli co do nagrody jubileuszowej;

3) oraz orzeczenia o kosztach procesu jako pochodne od wyniku rozstrzygnięcia przed Sądem Rejonowym i Sądem Okręgowym, czyli z punktu I tiret piąte, szóste i siódme oraz z punktu III zaskarżonego wyroku.

W części niezaskarżonej wyrok Sądu Okręgowego stał się prawomocny i nie był objęty skargą ani kasacyjną kontrolą Sądu Najwyższego. Czyli orzeczenie kasatoryjne nie obejmuje orzeczenia oddalającego apelację „pozwanego w pozostałym zakresie” (pkt II) oraz orzeczeń zasądzających wynagrodzenie za wrzesień 2012 r. z odsetkami (pkt I tiret drugie, trzecie i czwarte wyroku).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁶ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.).

r.g.